

О. О.Тарабрін, А. С. Владика, В. В. Суслов, Л. Л. Ларіна

**СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК
АНЕСТЕЗІОЛОГІЇ ТА ІНТЕНСИВОЇ ТЕРАПІЇ
В МІСТІ ОДЕСА**

Навчальний посібник

Затверджено і рекомендовано до друку Вченою радою Одеського національного медичного університету (№...від2020 р.)

Рецензент:

Автори:

О.О. Тарабрін – Заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри анестезіології, інтенсивної терапії і медицини невідкладних станів ОНМедУ;

А.С. Владика – Заслужений лікар України, доктор медичних наук, професор кафедри анестезіології, інтенсивної терапії і медицини невідкладних станів ОНМедУ;

В.В. Суслов - Заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук, професор, науковий консультант кафедри анестезіології, інтенсивної терапії і медицини невідкладних станів ОНМедУ;

Л.Л.Ларіна – лікар-анестезіолог відділення інтенсивної терапії кардіологічного профілю ГКБ №3 ім. проф. Л.Й.Алейнікової.

Учбові плани МЗ України у вищих медичних учбових закладах і програма інтернатури за фахом "Анестезіологія і інтенсивна терапія" і "Медицина невідкладних станів" передбачає знайомство з історією становлення і розвитку методів знеболення, інтенсивної терапії і медицини невідкладних станів. Автори вважають, що об'єм підручників дозволяє представити ці відомості в розрізі світової історії, у кращому разі - в розрізі історії окремої держави. Проте кожен регіон у своєму розвитку має власні відмінні риси, і це повною мірою відноситься до розвитку медицини взагалі і до знеболення і інтенсивної терапії критичних станів зокрема. Даний навчальний посібник містить відомості з історії анестезіології в місті Одесі і Одеській області, зібрані воєдино з літератури, пам'яті очевидців і пошуків в Одеському обласному архіві.

УДК 616-083.98-039.075.80

ББК 53.5.3.73

Видання присвячене 50-річчю кафедри анестезіології, інтенсивної терапії і медицини невідкладних станів ОНМедУ та 120-річчю Одеського національного медичного університету.

Присвячується нашим вчителям. Без Вас це видання не побачило би світ.

Сохранение преемственности — один из основных факторов успешного развития, а благодарность потомков и их гордость за своих предшественников — не только немаловажный нравственный принцип профессиональной деятельности, но и один из главных стимулов продолжения лучших традиций отечественной медицинской науки, медицинского образования и, главное, лечения больных.

Н.А.Беляков «История СПб МАПО»

Одеса від самого свого народження швидко зростала. Від декількох десятків тисяч старого Хаджібея за перші 75 років [1] вона досягла населення 118 тис. чоловік та стала третім містом Російської імперії після С.Петербурга (539 тис.) і Москви (368 тис.), і першим серед старовинних міст України - Києва (68 тис.) і Харкова (52 тис.). Після революції та другої світової війни численність населення Одеси зменшувалась, потім повільно зростала, та станом на 1984 рік [2] вона складала 1113 тис., тобто її випередили українські міста Київ (2411 тис.), Харків (1536 тис.) і Дніпропетровськ (1140 тис.)

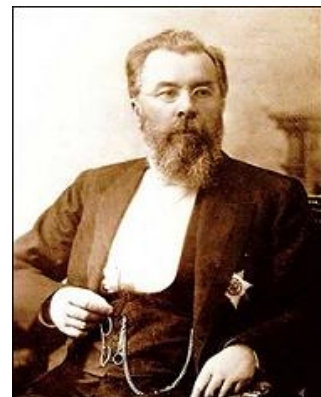
У пору свого бурхливого розвитку Одеса, як правило, в числі перших відгукувалася на нововведення науки і техніки світового масштабу. Так, у 1893 р. механік Новоросійського університету Тимченко винайшов кінетоскоп для зйомки кіно і в січні 1894 р. показав фільми «Скачущий всадник» і «Копьеносец», за 3 роки до братів Люм'єр в Парижі [3]. В Одесі вперше в Росії з'явилась мова «есперанто», Арон Коц в 1872 р. переклав на російську мову гімн комуністів «Інтернаціонал».

Так було і з наркозом, відкриття якого офіційно було зареєстровано в США 16 жовтня 1846 р. Перша згадка про застосування наркозу в Одесі відноситься приблизно до 1848 р., коли Микола Іванович Пірогов, переконавшись у перевагах цього виду знеболення хірургічних операцій, здійснював поїздки на конях по містах Росії, включаючи Одесу і особисто демонструючи ефірний наркоз. [4].

Ми не змогли встановити, у якій лікувальній установі міста проводив він показовий наркоз. Можливо, у військовому госпіталі, але швидше за все це відбувалося в Першій міській лікарні, збудованій у 1807 р. за розпорядженням герцога Рішельє, за проектом столичного архітектора Тома де Томона. У 1856-1858 рр. М.І.Пірогов, що на той час був опікуном Одеського учбового округу, продовжував «день у день приймати цілі натовпи хворих. Приходять, наприклад, з проханням зробити серйозну операцію важко-хворому. М.І.Пірогов повільно піднімається, бере інструменти і вирушає рятувати бідняка. Повернувшись після операції, Микола Іванович продовжує свою роботу. Якщо опікуна не було в кабінеті, то означало, що він або у важкохворого, або в якому-небудь учбовому закладі» [5,6,7].

У 1859-1870 рр. в цій лікарні працював Н.В.Скліфосовский, спочатку ординатором, а після закордонного відрядження - завідуючим хірургічним відділенням. Лікарня здійснювала велику на ті часи хірургічну роботу і користувалась заслуженою популярністю [8].

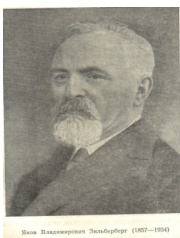

Проте ще в 70-80-х роках XIX століття стало очевидним, що існуюча лікарня вже не в змозі забезпечувати на належному рівні лікувальну допомогу чисельно збільшеному

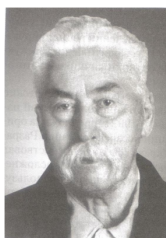
населенню Одеси. Після відвідування Одеси у 1870 р., директор медичного департаменту Міністерства внутрішніх справ професор Є.В.Пелікан писав міському голові Одеси Н.А.Новосельському: "Для приведення старої лікарні в той стан, який би відповідав значенню Одеси як третього міста імперії, необхідно збудувати абсолютно нову будівлю"[4]. Старший лікар лікарні І.Ф.Сабанєєв і три особи від міської думи розглянули кращі лікарні Санкт-Петербургу і ряду європейських міст, і у 1900 р. приступили до будівництва нової лікарні за зразками Нюрнберзької і відомої Еппендорфської лікарні в Гамбурзі.

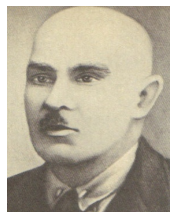
У 1902 р. лікарня на Слобідці Романівці під назвою Нова або Друга міська лікарня була відкрита і з перших днів функціонування була зразком європейської медицини як в частині архітектурно-будівельній, так і в організації лікувального процесу [9]. Не було виключенням і знеболення хірургічних операцій. До часу, про який йде мова, знеболення міцно зайняло своє місце у світовій хірургічній практиці: застосовувалося загальне знеболення (наркоз) шляхом інгаляції парів і уприскування розчинів наркотичних засобів, проводилася місцева анестезія змазуванням кокаїном, інфільтраційна, провідникова і регіонарна новокаїном [10,11]. Одеські хірурги Я.В.Зільберберг, П.О.Наливкін, Н.А.Куковеров були піонерами застосування

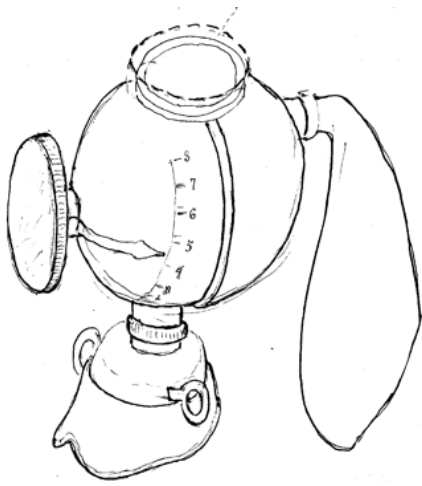
Я.В.Зильберберг

П.А.Наливкин

Н.А.Куковеров

місцевої і провідникової анестезії [12, 13, 141, Багато із згаданих методів застосовувалися і в Новій міській лікарні з моменту появи в ній відділень хірургічного профілю (хірургічне, в якому разом з іншими операціями було широко впроваджене хірургічне лікування туберкульозу легенів, гінекологічне, сечостатеве, вушне відділення, дещо пізніше – очне відділення та стоматолого-щелепний кабінет)[15]. Для інгальційного наркозу частіше за все використовувався хлороформом за допомогою масок Есмарха, Шиммельбуша, Жюлларда, апаратами Омбрідана-Садовенко. В якості неінгальційного наркозу широко застосовувався скополамин-морфійний. Проте після смерті пацієнта від цього виду наркозу звинувачений в цьому хірург І.А. Тирмос був усунений з лікарні, а наказом міського голови генерала

Толмачьова в увіреному йому володінні заборонено було "робити операції під яким-небудь наркозом, окрім хлороформного". Застосовувались і методи місцевої анестезії, особливо в хірургічному відділенні професора П.А. Наливкіна, де вона "культивувалась, пропагандувалась». Застосовувались методи знеболення і в інших лікувальних установах міста. Так професор ортопед-травматолог Іван Генріхович Герцен, за походженням німець-колоніст Ставропілля, в бесідах з анестезіологами не раз розповідав, що його колега одеський німець Микола Іванович Кефер, який з 1921 по 1944 рік завідував кафедрою ортопедії і травматології, у 1891 році починав свою діяльність в Євангелічній лікарні (нині Облгубдиспансер на вул. Бєлінського) на посаді лікаря-анестезіолога [16].

У 1909 році хірург Окружного військового госпіталю в Одесі Н.А. Куковеров захистив дисертацію "Про спинномозкову анальгезію", в якій завбачливо припустив, що порушення дихання і падіння артеріального тиску при спинномозковій анестезії мають периферичний генез і не пов'язані з паралізуючим впливом анестетика на центри довгастого мозку. Пізніше, у 50-і роки, ця гіпотеза була підтверджена клінічно і експериментально одеським

хірургом Б.Є.Франкенбергом і його учнем С.О.Гешеліним (майбутній професор, автор глави про спинномозкової і перидуральної анестезії в «Руководстве по анестезиологии»[17, 18]).

Франкенберг Борис
Ефимович

На 6-му з'їзді російських хірургів у 1906 р. зробив доповідь про спинномозкову анестезію одеський хірург Яків Володимирович Зільберберг. Він сказав: «Ми не вважаємо, що спинномозкове знеболювання здатне повністю витіснити вже існуючі сьогодні способи загального і місцевого знеболювання; цей спосіб є прекрасним доповненням до них, і ми приєднуємося до думки тих хірургів, які кажуть, що спосіб, який ввійшов одного разу до операційного залу, уже його не покине» [17].

У 20-30 роках серед хірургів розгорнулася дискусія про те, яким чином розвивати далі знеболення в СРСР. Так, у вересні 1924 р. в Одесі на Другому з'їзді хірургів Одеської губернії 1924 року [19] основним питанням була проблема знеболення. З програмною доповіддю

виступив завідувач кафедрою факультетської хірургії Одеського медичного інституту професор В.Л.Покотило, який, проаналізувавши всі переваги та недоліки місцевої анестезії, заявив: "Ми всі добре знаємо, як часто бувають болючі операції, котрі виконують прихильники місцевої анестезії під акомпанемент криків хворих. Ми маємо визнати, що при всіх величезних завоюваннях сучасна місцева анестезія може бути з успіхом застосована при багатьох малих і середніх операціях, але не дійшла до такого ступеню розвитку, щоб претендувати на витіснення загального знеболювання, і я б не наважився стверджувати, що цей момент коли-небудь настане". Але, враховуючи деякі переваги місцевої анестезії для хірургів сільських лікарень, частина делегатів з'їзду виступила на захист місцевої анестезії.

На II (1924) та III (1928) Всеукраїнських з'їздах хірургів [17] переважна роль місцевої анестезії в хірургічній практиці була закріплена, хоча вона часто не задовольняла ані хірургів, ані хворих.

Безсумнівні заслуги перед анестезіологією професора В.Л.Покотило, автора розділу «Общее обезболивание» в багатотомному «Руководстве практической хирургии» 1936 р. [10], де він детально виклав тогочасний вигляд інгаляційного наркозу (ефіром, хлороформом, хлоретилом, бром-етилом, хлористим етиленом, хлористим етиліденом, закисом азоту, нарциленом і етиленом), у тому числі інтубаційний та інсуфляційний, змішаний і поєднаний, зокрема запропонований Покотило веронал-хлороформний, а також ректальний (ефір, гедонал, авертин і похідні барбітурової кислоти - пенектон, сомніфер, нумал). По суті, комбінований наркоз, що застосовувався пізніше, де веронал був замінений гексеналом або тіопенталом, а хлороформ іншими сучаснішими інгаляційними анестетиками, є втіленням в життя ідеї Покотило.

Після Великої Вітчизняної війни в Одесі з'явилися апарати газорідного інгаляційного наркозу Mc Kesson, що поставлялися США по ленд-лізу. Але переважним методом знеболення, у тому числі в хірургії легеневого туберкульозу, в цей період залишалася місцева анестезія.

У кінці 40-х - початку 50-х років у Другій міській лікарні, яка з 1932 р. іменувалася Обласною, в хірургічній клініці проф. Я.М.Волошина абдомінальні операції (апендектомія, герніотомія) у деяких хворих вибірково проводилися під гіпнозом, "без краплі новокаїну". Проводив гіпноз хірург Ксьондз. Під час операції хворі не спали, з ними зберігався словесний контакт.

Професіоналів-анестезіологів в лікарні на Слобідці в перші 50 років її існування, як і в інших лікарнях Одеси, не було. Не було їх і в усьому СРСР, де до початку 60-х років під впливом А.В.Вишневського і його школи знеболення хірургічних операцій йшло шляхом розвитку, відмінного від інших країн цивілізованого світу. Переважала місцева анестезія, яка на 1951 р. в чистому вигляді складала 72,52% операцій, які проводилися під місцевим знеболенням, що виконувалося самими оперуючими хірургами, 19,23% - під ефірним масковим наркозом, 3,56% - під місцевою анестезією у поєднанні з ефірним масковим наркозом [20]. Тільки Юдін голосно заявляв перед війною про необхідність введення в країні професії анестезіологів. До речі, в такому ж положенні було і знеболення в Німеччині. Там апарат Омбредана (закритий дихальний контур без адсорбера) застосовувався до 70-х років і тільки на конгресі анестезіологів 1980 року він був заборонений. Але ще в 1982 році під час війни на Фолькландських островах аргентинські лікарі використовували апарат Омбредана. Німецький анестезіолог, професор Хартвіг Фердинанд Поппельбаум [21] згадував, що тільки у кінці війни, будучи в полоні, він працював в американському військовому госпіталі на французькому березі Ламаншу. Там він побачив абсолютно інший рівень анестезії: наркозні апарати закритого контура, ендотрахеальні трубки і ларингоскопи в руках підготовлених лікарів і сестер. Його начальник американський лікар в цивільному житті був шефом анестезії в клініці Мейо в Рочестері.

У першій половині 50-х років XX століття слідом за появою в СРСР першого клінічного досвіду проведення так званого інтубаційного наркозу, що включає індукцію барбітуратами, розслаблення міорелаксантами і ендотрахеальний спосіб штучної вентиляції легень, зрідка робилися боязкі, не завжди вдалі спроби застосувати цей новий для Одеси метод, зокрема співробітниками кафедри загальної хірургії О.П.Доценко, В. В. Ларіним.

Олександр Петрович

Доценко

Ларин Вадим
Викторович

А у кінці 50-х років цей вид наркозу стали застосовувати в 411-му окружному госпіталі підполковник Л.Н.Аряев з помічниками И.К.Наумовим і Я.М.Зальцманом (головним анестезіологом Ізраїльської армії, що пізніше емігрував), в лікарні водників - Ю.Н.Кривчиков з помічницями студентками А.Н.Качмарською та Л.Н.Бистровою, в НДІ туберкульозу - Б.И.Львов.

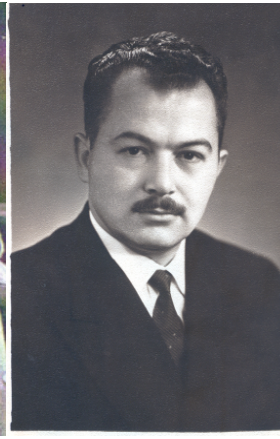
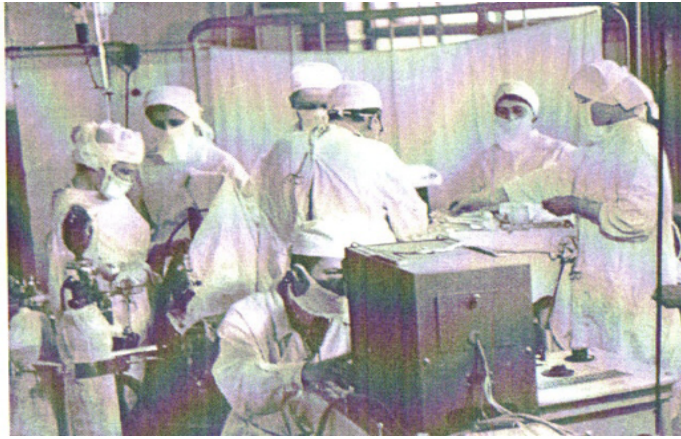

Принципово ситуація почала мінятися з 1957 р., коли в

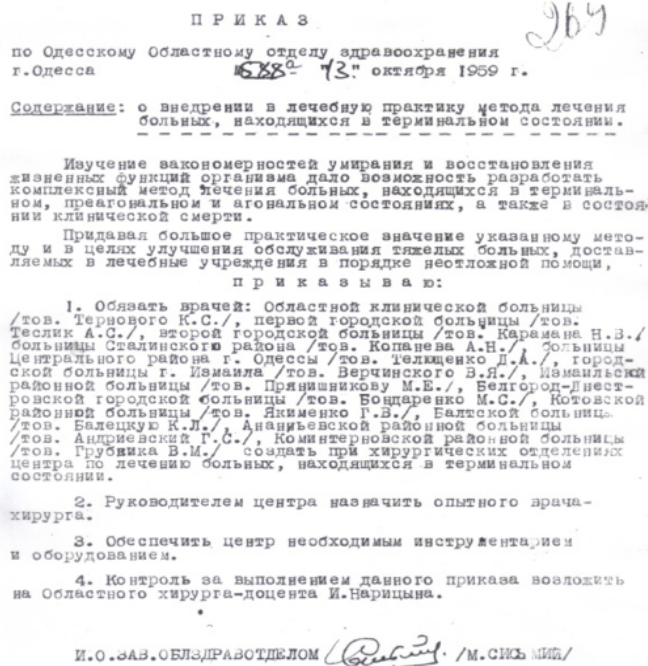
Новій міській лікарні, яка після революції змінювала кілька разів свій статус і на той час стала Обласною клінічною лікарнею (ОКЛ), два хірургічні відділення, у тому числі торакальне, стали клінічною базою кафедри загальної хірургії професора Івана Яковича Дейнеки.

За його ініціативою в 1958 р. при кафедрі був заснований доцентський курс анестезіології, проте посади доцента і асистентів тут зайняли хірурги, які не планували зміну своєї спеціальності.

Єдиним професійним анестезіологом в складі курсу виявився аспірант Ю.М.Ведутов [22], що пройшов первинну спеціалізацію по анестезіології в 1957 р. в Окружному військовому госпіталі ЗакВО (Тбілісі), а потім підвищення кваліфікації в ЦІВЛ на кафедрі Є. А. Дамір. На базі ОКЛ він забезпечував анестезіологічну допомогу при операціях онкохірургічного і торакального профілю. Там же за його безпосередньої участі приступили до вивчення спеціальності анестезіолога кафедральні клініординатори Р. Р. Майорова, яка після закінчення клініординатури залишилася працювати в ОКЛ, і Л. П. Трусів, що поїхав надалі в Москву на наукову роботу в Лабораторію експериментальної фізіології по оживленню організму під керівництвом академіка АМН СРСР В. А. Неговського.

Початок організації служби анестезіології в практичній охороні здоров'я Одеси і області, мабуть, слід віднести до 1958 р., коли на підставі наказу Мінздорову УРСР № 513 від 21.11.1957 р. «Про заходи по поліпшенню роботи в області анестезіології» 27 травня був виданий наказ по Одеському облздороввідділу № 265 [23], який передбачав в обласній, двох міських, водно-транспортній лікарнях і в управлінні клінік «в межах затверджених штатних посад і фонду зарплати на 1958 рік виділити 1 лікаря та 2 медсестри наркотизаторами. Навіть якщо б цей наказ був бездоганно виконаний, чому документального підтвердження в архівах ми не знайшли, то і в цьому випадку він не міг би суттєво поліпшити стан «роботи в області анестезіології» без відповідної

перекваліфікації виділеного медперсоналу і спеціального технічного і медикаментозного оснащення робочих місць. А 4 липня 1959 р. було видано наказ по ООЗ № 374 [24], що зобов'язував головного лікаря ОКЛ К.С.Тернового створити при торакальному відділенні центр для лікування хворих, що знаходяться в термінальному стані, керівником центру призначити досвідченого лікаря-хірурга, який володіє технікою операцій на органах грудної порожнини, і забезпечити центр необхідним інструментарієм і устаткуванням. Контроль за виконанням даного наказу покласти на Обласного хірурга доцента І.Наріцина. Із змісту наказу ясно, що фахівці, що готували його, і заступник зав. ООЗ М. Сисьмій, що підписав, на той момент ще не мали ясного уявлення про функцію реаніматолога, а швидше навіть не чули, як і більшість лікарів того часу, про існування такої спеціальності, як анестезіолог-реаніматолог. Природно, що цей наказ міг бути виконаний лише формально. Така доля могла бути і в аналогічного наказу ООЗ № 588а від 13 жовтня 1959 р. [25], який слово в слово повторював вимоги попереднього наказу, але це відносилось і до ОКЛ, і до всіх інших лікарень Одеси і області.

Ми не виявили в Обласному архіві свідоцтва про дату створення анестезіологічного відділення, але, з даних архіву ОКЛ витікає, що наказом по ОКЛ № 130 від 15 серпня 1961 р. по вказівці ООЗ зав. відділенням анестезіології був призначений Ю. М. Ведутов. Умовно цю дату можна вважати датою відкриття відділення, оскільки, зі спогаїв очевидців — авторів даної публікації, до весни 1962 р. вже анестезіологи забезпечували наркоз при хірургічних операціях у торакальному, онкохірургічному, ортопедотравматологічному, гінекологічному, онкогінекологічному, урологічному і ЛОР-відділеннях лікарні (всього за цей рік близько 500 - 600 анестезій), виїжджали і вилітали по санавіації на консультації в інші лікарні міста і області.

28 березня 1962 р. на колегії МОЗ УРСР були «відмічені недоліки в організації надання допомоги хворим, що знаходиться в термінальному стані в окремих пологових будинках і деяких хірургічних відділеннях в м. Одесі та області», де «не всі хірурги і акушери-гінекологи володіють інтубацією, виконанням трахеостомії, торакотомії і масажу серця, внутрішньоартеріальним переливанням крові».

Зазначимо: доречніше було б сказати, що перерахованими методами не володіли *всі* хірурги і *всі* акушери-гінекологи у *всіх* пологових будинках і *всіх* хірургічних відділеннях. Та й сьогодні лікування термінальних станів практично повністю належить до компетенції анестезіологів, а не хірургів і акушерів-гінекологів.

Після згаданої оцінки міністерства наказом ООЗ № 270 від 15 травня 1962 р. [26] було запропоновано організувати два реанімаційних центра: при ОКБ і станції швидкої медичної допомоги, а також реанімаційні пункти при всіх хірургічних відділеннях міських і районних лікарень, пологових будинках і диспансерах. Був наданий перелік необхідної апаратури, інструментарію і медикаментів. Пропонувалось організувати заняття зі всіма хірургами, травматологами, акушерами-гінекологами. Пізніше за наказом ООЗ № 604 від 11 жовтня 1962 р. [27] був організований 5-денний семінар, керівництво яким доручалося головному анестезіологові ООЗ Ю. М. Ведутову.

Щорічні штатні розклади ОКЛ відображають швидке кількісне зростання анестезіолого-реанімаційної служби за перші роки її існування (Табл.1).

Таблиця 1. Персональний склад ОКЛ за даними на 1963 рік анестезіологічне відділення:

Ф.И.О.	Посада	Медична освіта, рік	Стаж до зачислення
Ведутов Ю.М.	Зав. відділенням	ОМІ, 1956	6
Ларіна Л.Л.	Лікар-анестез.	ОМІ, 1957	5
Сенькова Т.К.	«	ОМІ, 1941	19
Безимянська Т.Г.	«	ОМІ, 1947	5
Бугаєвський М.А.	«	ОМІ, 1922	38
Татарович В.В.	«	ОМІ, 1954	11
Бабіч В.Д.	медсестра	ФАШ, 1954	7
Драган Т.А.	«	ОМУ, 1956	5
Оніщенко Л.А..	«	МУ, 1957	5
Польовий А.Л	«	МУ, 1962	2
Катюкова. Т.Н.		ФАШ, 1954	8
Чибор В.В.		ОВМУ, 1956	6
Журавльов П.К.		ОМУ, 1954	7
Тайлаков О.И.		ОМУ, 1954	7

відділення термінальних станів

Владика А.С.	Зав. отделением	ОМИ, 1960	2
Ігнатюк В.Г.	Ординатор	ОМИ, 1941	22
Блюменталь	«	ОМИ, 1946	16

Владика А.С. 6.8.1963 г. переведений на посаду зав.відділенням гемодіаліза (штучна нирка), Наказ. № 140.

Якщо в 1961 р. було наявне одне анестезіологічне відділення з 9 співробітниками, то в 1962 р. було вже 2 відділення — анестезіологічне і термінальних станів з 21 співробітником, а в 1963 р. — анестезіологічне. термінальних станів і гемодіалізу з 27 співробітниками. Звертає на себе увагу порівняно молодий вік лікарів-анестезіологів: з 9 лікарів 4 мали стаж після закінчення інституту від 2 до 6 років (в середньому 4,5), інші 5 — від 11 до 38 років (в середньому 21,5).

Переважає більшість лікарів з великим стажем не затрималась в анестезіологах і повернулась до своїх попередніх спеціальностей. Нове поповнення (А. М. Качмарська, О. С. Беньямінов, С. М. Терещук. І. К. Наумов, В. М. Песин, Г. К. Сидорюк та ін.) відбувалось в основному за рахунок молодих спеціалістів. Що до медсестер, то це одна з перших сестер-анестезистів Е.О.Ревуцька-Сторчак, Л.Чайковська і студенти-медики переважно вечірнього лікувального факультета, які мали сестринську або фельдшерську освіту, В.Сурмач, Л.Мунтян, В.Місропов, Т.Катюкова, Л.Оніщенко, С.Польовий, С.Чибор та ін.

7

Анестезиологическое отделение и отделение гемодиализа Одесской областной клинической больницы в 1965 году

Анестезіологи ОКЛ активно впроваджували нові методи анестезії, реанімації та інтенсивної терапії. Так, коли в 1962 р. в лікарні з'явився один з перших взірців серійного вітчизняного апарата «штучна нирка», його освоєння було доручено анестезіологічній службі. Завідувачами відділення гемодіалізу, яке почало функціонувати в січні 1964 р., були анестезіологи А.С.Владика (з 1963 по 1973 р.) і А.Т.Ткачук (з 1973 до р.). Досвід роботи перших 20 років, що складав 736 діалізів у 314 хворих з гострою нирковою недостатністю (ГНН), дозволила в подальшому не тільки розгорнути на базі нової ОКЛ великомасштабну роботу по програмованому діалітичному лікуванню хронічної ниркової недостатності (ХНН), а й приступити згодом до трансплантації нирок [28]. Кінцевою особливістю відділення гемодіалізу з моменту організації була наявність в його складі експрес-лабораторії, яка мала полум'яний фотометр та інші методики дослідження водно-електролітного обміну, парціальних функцій нирок, а також деякі токсикологічні та ензимологічні методи, що дозволили різко підвищити рівень клінічного обстеження реанімаційних хворих і проводити наукові дослідження.

Для анестезіологічної служби створення відділення гемодіалізу мало ще й те значення, що ліжка цього відділення стали першими «реанімаційними» ліжками. З часом площа відділення розширилась і в 1970 р. на базі цих ліжок було створено перше в Одесі 12-ліжкове відділення реанімації та інтенсивної терапії. Експрес-лабораторія поповнилась методом дослідження кислотно-лужної рівноваги, було організовано цілодобове чергування лаборантів. Крім хворих с ГНН із Одеської і прилеглих областей (Миколаївської, Херсонської, Кіровоградської і частково Вінницької) тут одержували лікування хворі після обширних хірургічних операцій, з тяжкими травматичними і токсичними ураженнями та захворюваннями. В процесі лікування використовувались методи ШВЛ, електроімпульсного відновлення і підтримки кровообігу, лікувальної гіпотермії, гіпербаричної оксигенації, детоксикації.

Слідом за формуванням анестезіолого-реанімаційної служби в ОКЛ почалось її формування і в інших лікувальних закладах міста (О. М. Фельдгер в МКЛ № 1, А. М. Анцелєвич в МКЛ № 2, Л. М. Аряєв в Окружному військовому госпіталі № 411, А. П. Ільяшенко в Басейновій лікарні ЧАВЗВ та ін.) і районах області. Забігаючи наперед, зазначимо, що до 2000 року в обласній лікарні, дитячій обласній лікарні, міських лікарнях Одеси №№ 1,2,3,5,10,11, міському центрі мікрохірургії ока, в очному інституті Філатова, стоматологічному інституті, лікарні водників, залізничній лікарні, інфекційній лікарні, 411-м Окружнім військовим госпіталі, онкодиспансері, тубдиспансері, родових будинках №№ 1,2,4,5,7, а також у всіх 26 адміністративних районах області мали анестезіологічну службу – всього 234 лікаря-анестезіолога і число медсестер-анестезисток, що не піддавалось обліку. В 1970 р. відкрилася на Південно-Західному жилому масиві (Черьомушки) новозбудована міська лікарня №10, хірургічне відділення якої стало цілодобово чергувати, не маючи в штаті анестезіолога. Завідувач цього відділення Г.Андреев звернувся до А.Й.Бахара з проханням забезпечити нічні чергування анестезіологом. Бахар запропонував взяти це чергування на себе А.С.Владикі, оскільки той проживав на Черьомушках. Розуміючи всю серйозність ситуації, Владика не міг відмовитись від пропозиції, тим більш що він на той час мав домашній телефон, що дозволяло ночувати вдома і за телефонним викликом негайно з'являтися в лікарню, пройшовши пішки вночі від дому до лікарні біля 2 кілометрів. Пройшло немало часу, поки в лікарні з'явилися свої анестезіологи, потім своє анестезіологічне відділення і навіть відділення реанімації.

Таким чином, з часом анестезіологія в Одеській області стала невід'ємною частиною медичної служби, без якої неможливо уявити собі повноцінну медичну допомогу хворим, які потребують хірургічних втручань та інтенсивної терапії. В цьому можна переконатись, ознайомившись із даними звіту про роботу анестезіологічної служби Одеської області за 2004 рік. В цьому році служба була представлена 5-ти відділеннями інтенсивної терапії, 21 відділенням анестезіології з ліжками інтенсивної терапії та 18 відділеннями анестезіології без ліжок інтенсивної терапії. В цих закладах працювало фізичних осіб – анестезіологів 481, причому в місті Одесі працювало 120 фізичних осіб лікарів на 118,75 посад, а в обласних

лікувальних закладах працювала 361 фізична особа на 406,25 посад. Серед лікарів атестовано на вищу категорію 191, на першу – 119, на другу – 75, без категорії – 96.

Об'єм роботи, виконаної в 2004 році вказаними силами анестезіологічної служби області, подано у таблицях 1 та 2.

Таблиця 2.

ВІДОМОСТІ ПРО АНЕСТЕЗІОЛОГІЧНЕ ЗАБЕСПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНИХ ВТРУЧАНЬ

	Всього оперативних втручань	Під місцевою анестезією				Під загальною анестезією							
		Всього	Інфільтраційна	ЕДА СМАА	Провідникова	Всього	Спонтанне дихання				ШВЛ		
							Всього	Інгаляційна	Внутрішньовенна	Комбінована	Всього	Внутрішньовенна	Комбінована
Число	49315	11845	10100	1711	34	37470	26526	1223	24357	948	10943	9557	1386
%	100	24,02	20,48	3,47	0,07	75,98	53,79	2,48	49,39	1,92	22,19	19,38	2,81

Всього в Одеській області організовано; в м. Одесі – 11 ВІТ (120 ліжок), в районах - 12 ВІТ (68 ліжок). Поставлено задачу створення відділень або палат інтенсивної терапії у всіх 26 ЦРЛ

Табл.3. Відомості про роботу відділень і палат інтенсивної терапії

Лікарня	Кількість ліжок	Поступило хворих	Померло	Летальність в %	Середній ліжко-день	Число днів роботи ліжка	Примітка
Обласні ЛПЗ							

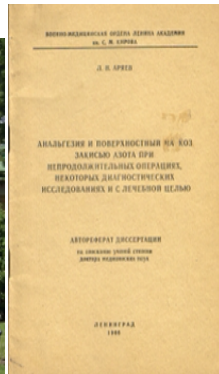
ОКЛ	30	3200	244	7,6	3,2	341	
ООД	9	799	20	2,5	3,1	244	
ОДКЛ	15	1178	39	3,3	3,5	288	
Міські лікарні м.Одеса							
МКЛ №1	6	920	225	24,5	2,3	352	
МКЛ №2	12	1102	128	11,6	2,8	257	
МКЛ №3	12	1116	70	6,3	2,7	251	
МКЛ №10	6	685	116	16,9	2,6	297	
МКЛ №10(опі кове відд.)	6	145	25	17,2	6,8	164	
МКЛ №11	12	1017	288	28,3	3	254	
Інфекційна лік.	6	209	48	23	3,9	136	
МДКЛ №3	6	237	5	2,1	2,7	106	
Центральні районні лікарні							
Арцизьська	4						Дані відсутні
Балтська	6	234	9	3,8	2,9	-	
Біляївська	6	477	45	9,4	2,6	207	
Болградська	6						Дані відсутні
Б.- Дністровська МЛ	6	392	67	17,1	3,0	249	
В- Михайлівськ а	6						Дані відсутні
Ізмаїльська	4	393	26	6,7	2,1	211	
Комінтернівс ька	6	438	23	5,2	3,0	216	
Овідіопільськ а	6	136	18	14,3	-	-	
Любашівська	6	344	24	7,0	3,5	164	
Роздільнянсь ка	2						Дані відсутні
Саратська	3	146	14	9,5	7,9	152	
Ренійська	6						Дані відсутні
Татарбунарсь ка	3						Дані відсутні

В кінці 50-х і в 60-і роки в Радянському Союзі стали створювати кафедри анестезіології та реаніматології в інститутах удосконалення лікарів в Ленінграді (Уваров Б.С.,1958, Ванєвський В.Л., 1966), Москві (Дамір Є.А.,1959), Харькові (Аркатов В.А.,1966), Києві (Трещинський А.І.,1967).

В кадрових інститутах, де велось викладання студентам, в цей час в кращому випадку створювались доцентські курси анестезіології при деяких кафедрах хірургії. Перша самостійна кафедра анестезіології для викладання студентам була організована в 1967 р.

Колюцькою О.Д. в 1-м Московському ордену Леніна медичнім інституті.

В Одеському медичному інституті ім. М. І. Пирогова умови для організації кафедри анестезіології склались протягом більш ніж 10 років з моменту відкриття описаного вище доцентського курсу анестезіології при кафедрі І. Я. Дейнеки.

В 1967 р. після захисту у Військово-медичній академії ім. С. М. Кірова (ВМА) докторської дисертації на тему «Анальгезия и поверхностный наркоз закисью азота при непродолжительных операциях, некоторых диагностических исследованиях и с лечебной целью» було запрошено з Окружного військового госпітала № 411 в ОМІ на посаду доцента по курсу анестезіології Леоніда Миколаєвича Аряєва. В 1970 р. він одержав звання професора, організував і до 1976 р. очолював кафедру анестезіології та реаніматології.

1-е засідання кафедри анестезіології. На фото зліва направо: асистент А.С.Владика, доценти А.Й.Бахар, Л.З.Дробков, зав кафедрою професор Л.М.Аряєв, асистент С.М.Терещук, клінінатор М.М.Голубенко.

Головний анестезіолог Союзу Армен Артаваздович Бунятян, виступаючи на І Всесоюзному з'їзді анестезіологів та реаніматологів у Москві, у 1976 році зазначив: *«Улучшилась и подготовка студентов. В настоящее время в I Московском, Одесском и Волгоградском медицинских институтах созданы самостоятельные кафедры анестезиологии и реаниматологии, в десятках вузов имеются доцентские курсы»*. Повсюдне ж відкриття аналогічних кафедр медичних інститутів почалося лише після видання наказу МОЗ СРСР № 969 от 6.12.1973 г. *«Об организации кафедр анестезиологии и реаниматологии в медицинских институтах страны»*.

Професор Л. М. Аряєв брав активну участь в організації анестезіологічної служби в Одеській, Миколаєвській і Херсонській областях, а також в Молдавії. Він був головним анестезіологом Одеського облздоровідділу, головою анестезіологічної секції обласного наукового товариства хірургів, членом правління Всесоюзного і Українського республіканського товариств анестезіологів та реаніматологів. Поряд з викладанням студентам, Леонід Миколаєвич зробив спробу проведення післядипломного удосконалення кваліфікації. З цією метою він домовився з воєнкоматом, що вони будуть надсилати до нас на кафедру лікарів, які проходять з відривом від роботи місячні курси військової підготовки. Для іногородніх на термін проходження курсів надавалося місце проживання в підземному бомбосховищі на території Обласної лікарні. На фото група курсантів з лікарями

анестезіологами ОКЛ і кафедри, які виділяються білими халатами: зліва направо – А.М.Качмарська, Л.М.Бистрова, Ю.М.Ведутов, анестезіолог ОВГ (прізвище невідоме), О.А.Беньямінов, Л.М.Аряєв, А.С.Владика.

Л. М. Аряєв автор 98 наукових робіт, у тому числі двох монографій: «Назофарингеальный наркоз» и «Первая помощь на воде и реанимация при утоплении». Під його керівництвом виконана 1 докторська і 13 кандидатських дисертацій.

До структури кафедри, окрім викладання анестезіології та реаніматології, яке велося професором Л. М. Аряєвим, доцентом Л. З. Дробковим, асистентом, а згодом доцентом А. И. Бахаром, дещо пізніше асистентами С. М. Терещуком і А. С. Владикой, з моменту її відкриття увійшли також курс нейрохірургії (професор О.П. Король, асистент Т. В. Хомицька) і курс гіпербаричної та підводної медицини (доцент В.В. Ларін). В. В. Ларін, що вважався незаурядною особистістю та «страстным романтиком моря», був визнаним авторитетом з проблем ГБО, ентузіастом підводного плавання та парусного спорту, особисто знайомим з Жаком Ів Кусто, Фредеріком Дюма та іншими всесвітньо відомими підводними пловцями - спортсменами та дослідниками. Він брав участь в багатьох підводних експедиціях з пошуку затонувших у Чорному морі кораблів, був літописцем героїчних подій часів Великої Вітчизняної війни в районі Одеси, Криму, Тендровської коси та гирла Дунаю. Він був організатором і консультантом бароцентрів в лікувальних закладах Півдня України (Одеса, Севастополь, Миколаїв), автором багатьох робіт з ГБО та кріомедицини.

На жаль, доля готувала випробування планомірному становленню та розвитку кафедри. У 1976 р. раптово розвинулася тяжка хвороба, яка, не дивлячись на зусилля колег з залученням столичних консультантів, забрала життя завідувача кафедри.

Після передчасної кончини Л. Н. Аряєва і тимчасового виконання обов'язків завідувача доцентом Анатолієм Йосифовичем Бахаром на завідування кафедрою в 1976 р. із ВМА було запрошено Вацлава Петровича Стасюнаса. Професор В. П. Стасюнас — ученик професора П. А. Купріянова, один з перших у СРСР спеціалістів-анестезіологів, ветеран Великої Вітчизняної війни, який пройшов її з боями лікарем повітряно-десантних військ, за мужність і відвагу відзначений 14 бойовими нагородами. У 1974 р. в Військово-медичній академії він захистив докторську дисертацію на тему «Патофизиологические сдвиги и особенности анестезиологического обеспечения внутрисердечных операций в условиях экстракорпоральной перфузии и гемодилюции».

Анатолій
Йосифович Бахар

Вацлав Петрович Стасюнас

Розпочавши роботу в Одесі, він організував на нашій кафедрі курси первинної спеціалізації анестезіологів-реаніматологів, до викладання на яких були залучені молоді фахівці П. М. Чуєв, А. І. Бухало, Б. П. Тишкевич. В.П.Стасюнас організував і очолив Одеське наукове товариство анестезіологів-реаніматологів. Він був співавтором підручників «Реаніматологія» (1976) і «Анестезіологія і реаніматологія» (1979). Був членом правління Всесоюзного та Українського наукових товариств анестезіологів і реаніматологів.

Роки роботи в Одесі згадуються співробітниками кафедри і клініки як час, коли заохочувалася і цінувалася всяка розумна ініціатива, незалежно від службового рангу ініціатора. Лекції студентам і курсантам викладалися диференційовано, з урахуванням реальної потреби клінічної практики майбутніх фахівців. При Вацлаві Петровичі були виготовлені професійним художником Є.Я.Конопацьким настінні наочні посібники, які і по сьогодні допомагають сприйняттю учбового матеріалу тими, хто навчається. Але на превеликий жаль після важкої, швидко прогресуючої хвороби Вацлава Петровича не стало. Після В. П. Стасюнаса в 1981 р. знову короткочасно виконував обов'язки завідувача кафедри доцент Анатолій Йосипович Бахар.

Він був учнем В. П. Стасюнаса і Л. Н. Аряєва і під керівництвом останнього в 1969 р. захистив кандидатську дисертацію на тему "Газовий наркоз у хворих туберкульозом легень". Це був талановитий клініцист, віртуозний анестезіолог, видатний педагог та наставник молодих фахівців. У 1983 р. після переведення ОКЛ до нової будівлі, на її місці була створена міська лікарня №11. Незважаючи на зміну статусу і значне оновлення штату співробітників, міська лікарня великою мірою зберегла кращі традиції своїх попередників. Ця лікарня стала насправді "хірургічною". У ній отримали свій розвиток центри травматології, нейрохірургії, поєднаної травми і шлунково-кишкових кровотеч, робота яких була б неможлива без надійного анестезіолого-реанімаційного забезпечення.

Преподаватели кафедры среди одних из первых слушателей курса усовершенствования врачей – анестезиологов созданного под руководством проф. В.П.Стасюнаса

У становленні відділення анестезіології міської лікарні значна роль її першого керівника В.М. Песіна і того, що змінив його, В.А. Сурмача, який почав глибоко вивчати предмет своєї діяльності ще студентом, поєднуючи навчання з роботою анестезистом в цій лікарні. А в організації відділення інтенсивної терапії значна заслуга В.А. Цепколенко (нині професор, власник створеної ним фірми косметичної хірургії "Віртус") і нинішнього завідувача К.О. Подоплелова. Велику допомогу їм надавав міський анестезіолог О.М.Фельдджер, що працював тут з моменту створення ГKB № 11. З 6,5 -7,0 тисяч операцій, які щорічно виконуються у лікарні переважно в ургентному порядку, близько 4 тисяч виконуються за участю анестезіологів. У відділенні інтенсивної терапії щорічно отримують лікування понад 800

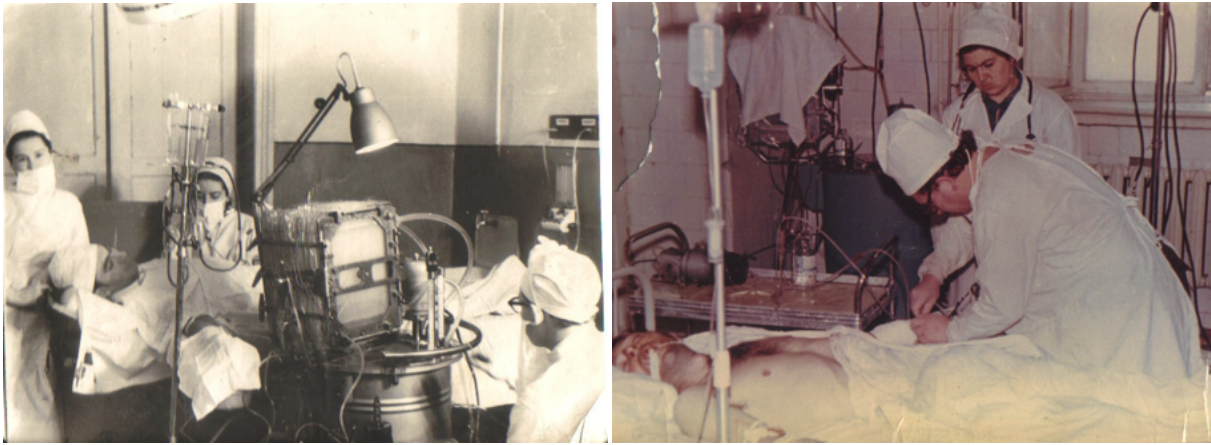
хворих в критичному стані. Співробітники відділень під керівництвом і у творчій співдружності з викладачами кафедри узагальнюють свій досвід і діляться ним з колегами на засіданнях асоціації анестезіологів, на конференціях та з'їздах. За їх участю на клінічній базі кафедри навчаються наданню допомоги в невідкладних станах студенти - майбутні лікарі усіх спеціальностей, а інтерни і клінічні ординатори підвищують свою кваліфікацію.

Вдосконалення анестезіолого-реанімаційної служби ОКЛ, що починалося на базі лікарні на Слобідці, продовжилось в стінах нової сучасної ОКЛ на селищі Котовського. За 50 років штат служби анестезіології та інтенсивної терапії лікарні збільшився до 110,75 ставки, розосереджених в анестезіологічному відділенні і в 7 відділеннях інтенсивної терапії: загального профілю, швидкої медичної допомоги, цереброваскулярної патології, гострої коронарної недостатності, акушерського профілю, кардіохірургічного профілю, гіпербаричної оксигенації.

На 19 операційних столах силами 52 працівників анестезіологічного відділення (21 лікар і 31 медсестра-анестезист) та викладачів кафедри анестезіології за один 2010 р. виконано 12 026 анестезій. Незрівнянно виросли технічні і медикаментозні можливості, хоча глобалізація світової анестезіологічної науки і практики свідчать про необхідність подальшого її удосконалення у напрямі підвищення ефективності і безпеки для хворих як агресивних методів лікування, так і самих методів знеболення і інтенсивної терапії.

З 1982 по 1995 рр. завідував кафедрою професор Анатолій Степанович Владика. Його наукові розробки і практичний досвід щодо проблем гемодіалізу, гемосорбції і інших методів екстракорпоральної детоксикації лягли в основу захищеної у 1988 р. в Москві, в НДІ трансплантології і штучних органів, докторської дисертації "Екстракорпоральна детоксикація при критичних станах". Під керівництвом професора А. С. Владика на кафедрі велася робота по вивченню методів анестезіологічного забезпечення при родопомочі (доцент О. В. Бороzenко), ефективності таких методів детоксикації, як ультрафіолетове опромінення крові, використання гіпохлориту натрію і озонування крові (доцент С. А. Іванченко). Досліджувався білковий обмін при критичних станах. Результати роботи дозволили створити нові методи діагностики шоку і оцінки ефективності його лікування (доцент М.П.Юзвак). Вивчалися проблеми інтенсивної терапії черепномозкової травми (доцент О.В.Петелкакі). Багаторічна наукова співпраця з кафедрою морської медицини привела до створення в співавторстві двох видань (1983 - 1993) "Довідника суднового лікаря" і інших публікацій, у тому числі "Атласу тварин світового океану, небезпечних для людини". Він автор понад 450 друкарських робіт, серед яких понад 20 монографій, учбових посібників, підручників на українській, російській і англійській мовах.

В 1964 р. А.С.Владика організував міжобласне відділення гемодіалізу і зайнявся удосконаленням апаратури

В 1988 р. існуювши з 1978 р. на кафедрі курси підвищення кваліфікації були реорганізовані в самостійну кафедру анестезіології та реаніматології факультету удосконалення лікарів, яку очолив професор Петро Миколайович Чуєв.

Родом з Сибіру, він закінчив ОМІ ім. Пирогова. Був прямим продовжувачем початих при Л. М. Аряєві традиційних для кафедри робіт по застосуванню холоду в медицині і ГБО. У 1987 р. захистив в Москві, у Всесоюзному науковому центрі хірургії, докторську дисертацію на тему "Гіпербарична оксигенація в лікуванні і профілактиці гнійно-септичних захворювань", в якій було приділено належну увагу ролі анаеробної неклостридіальної інфекції, що недооцінювалася його попередниками. Під його керівництвом була розроблена на кафедрі програма по раціональній антибактеріальній терапії і в 1997 р. був випущений довідник по антибактеріальній терапії "Клінічна фармакологія цефалоспоринов" (П.Н.Чуєв, В.И.Кресюн, О.Ю.Каташинський). Понад 300 його друкарських робіт присвячені різним проблемам анестезіології та інтенсивної терапії.

Силами молодого оновленого колективу (доцент О.В.Беляков, асистенти Є.А.Буров, О.Ю.Каташинський, М.А.Брусніцина, пізніше І.Л.Басенко) були створені нові цикли загального удосконалення для анестезіологів, лікарів швидкої допомоги і лікарів ГБО. З 1992 р. організовані передатестаційні цикли і навчання інтернів зі спеціальностей "Анестезіологія", "Дитяча анестезіологія", "Медицина невідкладних станів". У навчанні стала широко використовуватися комп'ютерна техніка. Багато років професор П. М. Чуєв працював заступником декана ФУЛ, проректором по лікувальній, а потім по учбовій роботі, а в 2002-2004 рр. він був начальником управління охорони здоров'я Одеської облдержадміністрації. У 1995 р. обидві кафедри були знову об'єднані в одну кафедру анестезіології та інтенсивної

терапії з постдипломною підготовкою. Завідувати об'єднаною кафедрою став професор П. М. Чуев, проте в 2008 р. важка хвороба обірвала життя і блискучу кар'єру Петра Миколайовича.

З 2008 р. завідувачем кафедри став професор Олег Олександрович Тарабрін - представник школи гемостазіологів професора І.І. Тютріна. Закінчивши Сибірський медичний університет (Томськ), він зайнявся вивченням діагностики, профілактики і корекції порушень гемостаза на етапах хірургічного лікування. За його участю був розроблений і вперше застосований в клінічній практиці унікальний апарат – низькочастотний вібраційний п'єзоелектричний гемовіскозиметр (НВПГ), що отримав в 1995 р. срібну медаль у Брюсселі на ЕКСПО-95. По матеріалах клінічного використання цієї методики О. О. Тарабрін захистив кандидатську дисертацію. Після переїзду до Одеси, він розширив діапазон досліджень по гемостазіології і в 1999 р. захистив докторську дисертацію "Тромбонебезпечність в хірургії: шляхи діагностики, профілактики і корекції". Автор численних робіт, з яких більше 80 опубліковано в зарубіжних джерелах. Завдяки його зусиллям в Одесі створена наукова школа гемостазіології. О.О. Тарабрін - член Європейської асоціації по анестезіології, Європейської асоціації по інтенсивній терапії, Всесвітньої асоціації по анестезіології, Всесвітньої асоціації з невідкладної медицини. А ще він займав посаду депутата Одеської міськради 5-го скликання. В 2016 р. О.О. Тарабрину було присуджено почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України». В 2019 р. кафедра анестезіології, інтенсивної терапії з післядипломною

підготовкою була перейменована на кафедру анестезіології, інтенсивної терапії і медицини невідкладних станів. З 2017-2020 р., О.О. Тарабрін успішно поєднував посаду завідуючого кафедрою анестезіології, інтенсивної терапії і медицини невідкладних станів ОНМедУ з посадою проректора з науково-педагогічної (міжнародної) роботи ОНМедУ.

О.О. Тарабрін є автором більш ніж 500 науково-учбових робіт на українській, російській і англійській мовах. Під керівництвом О. О. Тарабріна було підготовлено і захищено 1 докторську та 27 кандидатських дисертаційних робіт. Починаючи з 2008 р., з метою закріплення авторитету нашого університету на Європейському та Світовому рівнях в науково-дослідницьких і навчальних позиціях, а також обміну досвідом та знаннями, підвищення професіоналізму, наукових і практичних знань студентів, лікарів-інтернів та лікарів-спеціалістів. за ініціативою Одеського національного медичного університету, завідуючого кафедрою Олега Олександровича Тарабріна, і за сприяння Міжнародної медичної науково-освітньої платформи «MedVoice», регулярно в Одеському національному медичному університеті більш ніж 6 разів на рік, проходять Міжнародні міждисциплінарні наукові заходи, які стосуються не тільки анестезіології, гемостазіології, інтенсивної терапії і медицини невідкладних станів, а майже всіх галузей медицини, в яких приймають участь як вітчизняні, так і іноземні передові вчені-науковці зі світом ім'ям, а більшість учасників є представниками країн СНГ та майже всіх країн Європи, та не тільки. Важливо відмітити наступні заходи: щорічний Міжнародний конгрес анестезіологів "Black Sea Pearl" та Міжнародну конференцію з гемостазіології, анестезіології та інтенсивної терапії "Autum Meeting in Odessa". Завдяки співпраці та безпосередній підтримці СЕЕА (Comitee of European Education in Anesthesiology) з 2014 р. в Одесі відкритий регіональний центр з європейської освіти в анестезіології. За цей час проведено 12 повних курсів європейської освіти; у кожному з них приймали участь найвидатніші лікарі-спеціалісти Європи та світу – Філіп Шерперель (Ліль, Франція), Паоло Пелозі (Верезе, Італія), Костянтин Лебедінський (Санкт-Петербург, РФ), Андрій Варвинський (Лондон, Великобританія), Олександр Злотнік (Бер-Шева, Ізраїль), Булат Туяков (Краков, Польща), Доротея Дуда (Майнц, Німеччина) та багато ін.. Такі семінари проводяться два рази на рік; знаковою подією для України є те, що перший випуск СЕЕА у 2018 р. отримувач дипломи Європейської освіти в анестезіології з рук засновника (1985 р.) комітету професора Філіпа Шерпереля. Та більш того: на Вченій раді ОНМедУ у 2017 р. професору Ф. Шерперелю було присвоєно почесне звання "Visiting professor", що дозволяє йому на законних підставах бути науковим консультантом кафедри анестезіології, ІТ та МНС ОНМедУ.

Особливо хотілося би відмітити відвідання проекту СЕЕА діючим головою освітнього напрямку European Society of Anaesthesiology Жилем Лебюфом. Він особисто відмітив той факт, що наша європейська школа не поступається таким у більш розвинених країнах Західної Європи.

Та час не стоїть на місці! З кожним роком діяльність кафедри розширюється, як і сфера інтересів співробітників. З 2019 р. стартували проекти «Школа тромбозу і гемостазу» та «Школа респіраторної підтримки» та багато інших.

Вищезазначене лише підтверджує: кафедра анестезіології, інтенсивної терапії і медицини невідкладних станів ОНМедУ під керівництвом проф. Тарабріна Олега Олександровича є своєрідним міцним містком, що поєднує усі сфери наукової, практичної та навчальної діяльності Одеського національного медичного університету у своєрідний конгломерат тісної міждисциплінарної співпраці.

Неможливо оминати увагою особистий внесок видатного вченого у галузі анестезіології та інтенсивної терапії, Заслуженого діяча науки і техніки України, професора, доктора медичних наук Валентина Васильовича Суслова у роботу кафедри та розвиток анестезіології Одеси взагалі. В.В. Суслов, дійсно видатний клініцист та вчений з 2008 р. та понині є науковим консультантом кафедри анестезіології, інтенсивної терапії та медицини невідкладних станів ОНМедУ з питань анестезіології, та здійснює свою діяльність безпосередньо на базі кафедри. Під його грамотним керівництвом та з прискіпливою редактурою видано майже усі науково-освітні матеріали кафедри: кожен з них – перлина науково-практичного підходу, обрамлена таланом видатного професора.

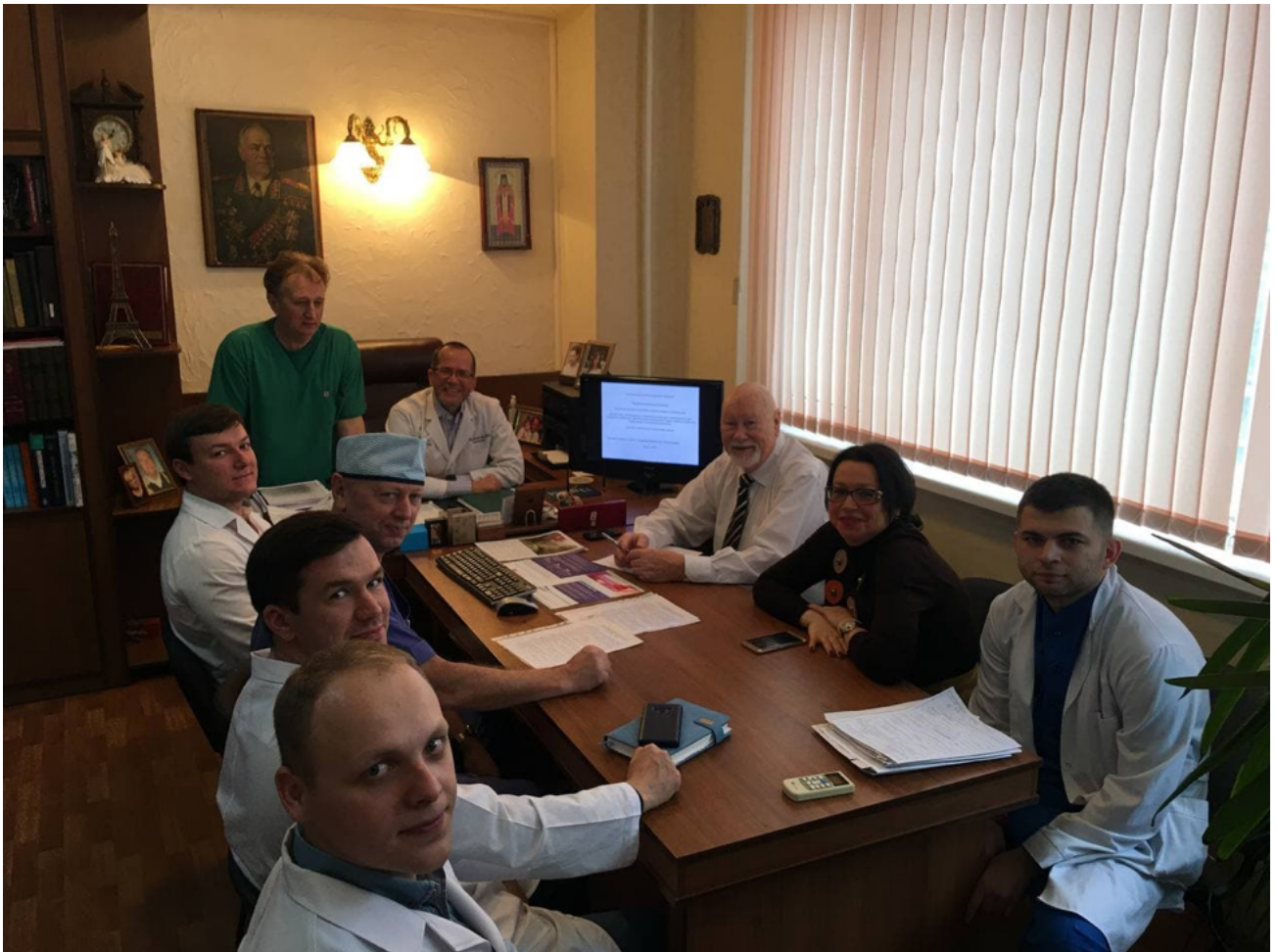
Наукові інтереси В.В. Суслова досить широкі: серед них на першому плані знаходяться функціональні зміни нирок під впливом наркозу і операційної травми, стан трансплантованої нирки після операції, а також гостра і хронічна ниркова недостатність (термінальна стадія), уросепсис, регіонарна анестезія (епідуральна і спінальна), поєднання регіонарної анестезії із загальною, важка інтубація трахеї, низькопоточна анестезія севофлюраном, історія анестезіології. У 1983 році разом з Київським інститутом кібернетики розроблений апарат "Міорелаксатор" для автоматичної підтримки нервово-м'язового блоку при операціях у хворих з нирковою недостатністю. Апарат працює за принципом зворотнього зв'язку між електричним стимулятором ліктьового нерва і процесором, який вводив автоматично шприцом чергову дозу міорелаксанту. Це був перший в Радянському Союзі апарат подібного типу.

Валентин Васильович, незважаючи на свій вік, продовжує активно працювати в операційній: «Інституту урології АМН України». Він учасник першої в Україні пересадки трупної нирки (1974 р.) і став провідним фахівцем-анестезіологом в цій області. У 1986 році виступав в Берліні на міжнародному симпозіумі з трансплантології з програмною доповіддю, володіє трьома іноземними мовами (німецькою, англійською, французькою), підтримує професійні контакти із зарубіжними вченими. Він є почесним членом Польського та Німецького товариств анестезіологів, з 1996 по 2004 рік - академік Європейської Академії анестезіологів. У 2006 році їм організована перша Європейська школа навчання анестезіологів України. Протягом 22 років очолював проблемну комісію МОЗ та АМН України «Анестезіологія та інтенсивна терапія». Він є експертом ВАК України з анестезіології, науковим консультантом Одеського медуніверситету. Він автор понад 250 публікацій, з них 12 монографій і 4-х розділів в навчальних посібниках. Ним підготовлено 5

докторів і 15 кандидатів медичних наук.

Нині у складі кафедри під керівництвом професора Тарабріна О.О. працюють як ветерани анестезіології, сповнені досвідом викладачі (проф. Суслов В.В., проф. Владика А.С., доц. Басенко І.Л., доц. Салех Є.О. та ін.), так і зовсім молода та перспективна команда лікарів-анестезіологів з усіх куточків нашої держави. Таким чином у викладацькій роботі блискуче поєднуються вірність традиціям одеської школи анестезіології та передові європейські технології галузі, без яких досягнути тотожного всесвітньому рівню викладання неможливо. Задачі кафедри різноманітні. Це, передусім, навчання студентів найважливішим навичкам інтенсивної терапії невідкладних станів, підготовка лікарів-анестезіологів в інтернатурі, а також загальне і передатестаційне вдосконалення анестезіологів, лікарів швидкої допомоги і тих, що працюють з барокамерами. Традиційно значне місце в роботі кафедри займає виховання майбутніх фахівців і науковців в студентському науковому гуртку. Гуртківці активно працюють в лікувальних установах клінічної бази кафедри, виступають на студентських наукових конференціях, виконують наукові дослідження. На кафедрі ведеться підготовка фахівців вищої кваліфікації в магістратурі, ординатурі та аспірантурі. Неможливо оминути увагою той факт, що діяльність кафедри не обмежується тільки підготовкою кадрів для України та країн СНД: за останні 40 років діяльності кадри з Сирії, Афганістану, Туркменістану, Ірану, Білорусі, Індії, Пакістану та багатьох інших держав отримали високоякісні теоретичні та практичні знання з анестезіології та інтенсивної терапії на базі кафедри Анестезіології та інтенсивної терапії з післядипломною підготовкою ОНМедУ.

Різноманітні напрями наукових пошуків кафедри упродовж усіх років існування: гіпотермія, ГБО, детоксикація, знеболення і інтенсивна терапія в нейрохірургії, торакальній і черевнопорожнинній хірургії, акушерстві, кардіохірургії, офтальмології, трансплантології, білковий метаболізм при критичних станах, інтенсивна терапія механічних і термічних травм, діагностики і лікування сепсису. Видано співробітниками кафедри і в співавторстві 685 публікацій, у тому числі 10 монографій, 5 навчальних посібників з грифом ЦМК МЗ України, 3 підручники. Отримані 29 авторських свідоцтв і патентів на винаходи, впроваджено понад 200 рацпропозицій.

Важливу об'єднуючу роль в житті анестезіологів області грає Обласне відділення асоціації анестезіологів України, робота якого немислима без активної участі співробітників кафедри. Його існування почалось з організації секції при хірургічному товаристві в 1966 р. під головуванням Ю. М. Ведутова. У 1976 р. утворено самостійне Обласне наукове товариство анестезіологів і реаніматологів при активній участі професора В. П. Стасюнаса, який був його головою до 1980 р. З 1982 по 2012 рр. головою товариства, перетвореного з 1994 р. в асоціацію, був професор А. С. Владика, а беззмінним секретарем - асистент Г. Ф. Чорний. Всього було проведено 272 засідання. Кафедра разом з усіма анестезіологами постійно проявляє свою традиційну одеську гостинність. В Одесі в 1985 и 2003 р.р. засідав пленум правління Українського РНТАР, в 1987 р. - проблемна комісія "Анестезіологія і

Група учасників IV Всесоюзного съезда
анестезіологів и реаніматологів в Одессе

реаніматологія" АМН СРСР.

У 1989 р. проведений IV Всесоюзний з'їзд анестезіологів і реаніматологів з участю понад 1600 делегатів і гостей, в тому числі із США, Англії, Франції, Німеччини, Чехословаччини, Польщі, Болгарії, Югославії. У 1993 і 1994 р.р. проведені I і II Українські науковопрактичні конференції з невідкладної допомоги за участю представників Всесвітньої асоціації невідкладної медицини та медицини катастроф. У 1999 і 2003 рр. проводилося засідання проблемною комісією "Анестезіологія" МЗ і АМН України, а у травні 2000 р. проведено III конгрес (VIII з'їзд) анестезіологів України за участю близько 900 делегатів і гостей, у тому

числі з Росії, США, Німеччини, Італії, Австрії, Польщі. У 2005 р. проведена науково-практична конференція, присвячена 35-річчю кафедри, в матеріалах якої опублікували 45 доповідей 147 доповідачів з різних регіонів України, велика частина з котрих прийняла особисту участь в конференції.

Розширюються міжнародні зв'язки кафедри. Праці її співробітників публікуються в закордонних журналах і збірках, а співробітники активно беруть участь в роботі міжнародних наукових форумів в Росії, Польщі, Данії, Канаді, Ізраїлі, Англії, Італії і Франції, стажуються в США та Німеччині.

У 2012 році зусиллями керівництва університету і кафедри було засновано міжнародний науковий журнал «Клінічна анестезіологія та інтенсивна терапія», перший примірник якого вийшов у 2013 році. У передмові головного редактора журналу академіка НАМН України Валерія Миколаєвича Запорожана [29] мовиться про те, що «це ще один крок до удосконалення, пізнання нових граней анестезіології та інтенсивної терапії не тільки як науки, але і як галузі медицини, як галузі культури та традицій – спадщини, яка дісталась нам від попередніх поколінь». Сказане відносно журналу так само підходить і до нашого учбового посібника. Адже саме це мали на увазі автори даного посібника, наповнюючи його відомостями, які намагалися зберегти для наступних поколінь. Значущим є той факт, що дане видання є основним з фахових журналів для анестезіологів України; численні автори з України, Італії, Росії, Ізраїлю, Молдови та інших куточків світу вважають за честь побачити свої наукові роботи у цьому альманасу. Матеріал поданий на українській, російській та англійській мовах.

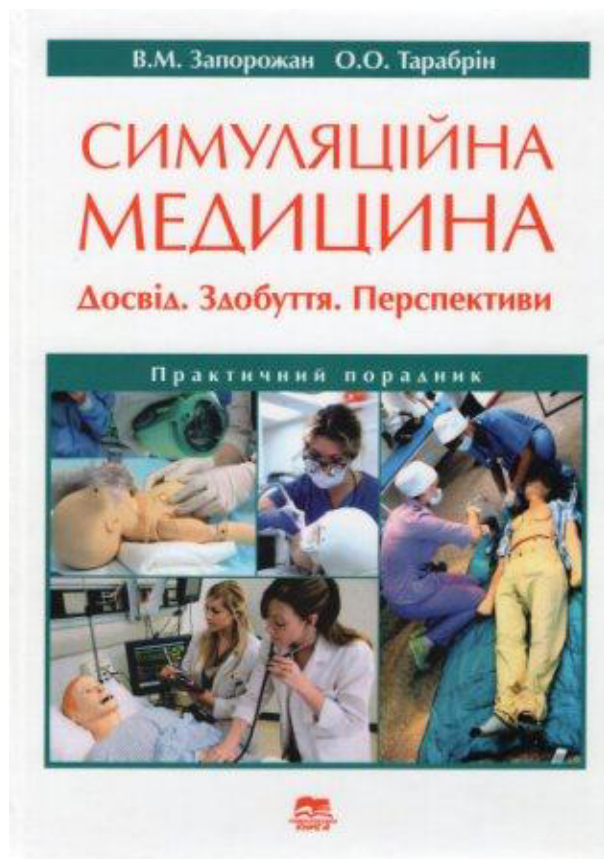
З під пера співробітників кафедри вийшли численні посібники та підручники, висока якість та доступність подання інформації котрих оцінена спеціалістами сфери медичної освіти. З тих, що видані нещодавно, особливої уваги заслуговують наступні видання: «Анестезіологія, інтенсивна терапія та невідкладні стани» [29] (2017 р.) за ред. проф. Владика А.С., проф. Тарабріна О.О.; «Низькочастотна п'єзотромбоеластографія цільної крові (алгоритми діагностики та корекції гемостазіологічних розладів)» [30] (2017 р.) за ред. проф. Тарабріна О.О., проф. Тютріна І.І., проф. Удута В.В., Тарабріна П.О.; «Руководство по неотложной помощи при тяжелой автотранспортной травме» під ред. проф. Тарабріна О.О.. Співробітниками нашої кафедри з пошаною було прийнято пропозицію з адаптації, редакції та рецензування розділів російськомовного видання «Анестезия Рональда Миллера, 7 издание», примірники котрої посідають почесне місце у бібліотеці практикуючих лікарів-анестезіологів усього світу.

Неможливо обійти увагою також таке зовсім свіже видання, як «Низькочастотна п'єзотромбоеластографія цільної крові (алгоритми діагностики та корекції гемостазіологічних розладів)» [31] (2018 р.) під редакцією засновника, керівника та ідейного натхненника напрямку «Клінічна гемостазіологія» в Україні Тарабрін О.О. та провідних фахівців світу з цієї проблематики – проф. Тютріна І.І., проф. Удуг В.В.. Унікальність матеріалу книги полягає у доступному викладенні основ роботи з апаратом низькочастотної п'єзоелектричної тромбоеластографії, трактуванні результатів отриманих досліджень та їх клінічної імплементації.

Але не варто вважати, що така потужна структура ОНМедУ, як кафедра Анестезіології та інтенсивної терапії у колі своїх інтересів обмежена лише фаховою науково-практичною діяльністю! Наші співробітники підтримують тісні професіональні зв'язки з колегами таких кафедр, як Хірургії, Акушерства та гінекології, Педіатрії, Патологічної фізіології, Симуляційної медицини та багатьма іншими; структурні підрозділи не тільки ОНМедУ, але й інших медичних ВНЗ постійно співпрацюють з колективом для досягнення виняткових результатів у сфері медичної науки та задля покращення медичної освіти в Україні. Значна кількість наукових робіт написана у співавторстві з нашими співробітниками або при використанні наших унікальних технологій; на особливу увагу заслуговує апарат АРП-01М «Меднорд», який не має аналогів у світі, та дозволяє усім пошукачам швидко та достовірно визначити патологію у кожному окремо взятому ланцюгу гемостазу без значних матеріальних витрат.

Наша альма матер з дати самого заснування використовує старий латинський принцип «Non progredi ist regredi» - і команда кафедри не є винятком, навпаки: нас можна вважати флагманом у цьому аспекті. Співпраця завідуючого кафедри Анестезіології та інтенсивної терапії Тарабрін Олега Олександровича, завідуючого кафедри Онкології Ткаченко Олександра Івановича та завідуючого нещодавно заснованої Роботизованої та ендоскопічної хірургії Маліновського Андрія Володимировича під стратегічно спрямованим керівництвом ректора ОНМедУ Запорожана Валерія Миколайовича відкрила шлях до досі недосяжної для мешканців Одеси та області технології гіпертермічної хіміоінфузії за допомогою апарату Permormer HT (RanD), що дарує надію на одужання пацієнтам онкологічного профілю. Метод дозволяє успішно проводити унікальні операції у хворих, патологія котрих досі вважалася неоперабельною – це підтверджено численними науковими роботами та втішними клінічними результатами.

Неможливо оминати увагою також той факт, що наказом ректора ОНМедУ Запорозжана Валерія Миколайовича №810 від 22.11.2017 р. професора Тарабріна Олега Олександровича призначено науковим консультантом-координатором симуляційних центрів університету, що значно посилило вплив ОНМедУ на платформі медичної освіти України та світу. Наразі наш комплекс стимуляційних центрів визнаний одним з найкращих не лише на теренах нашої держави, а й за її межами. Попит на симуляційне навчання зростає не лише серед студентів, але й серед досвічених лікарів, що спонукало керівництво ВНЗ та колектив кафедри на створення поради́ника з симуляційної медицини під редакцією акад. Запорозжана В.М. та проф. Тарабріна О.О. «Симуляційна медицина. Досвід. Здобуття. Перспективи.» [32] – унікального видання, що розширює спектр викладацьких можливостей та виводить практичну орієнтованість медичної освіти на європейський рівень.

Усі види діяльності кафедри неможливо уявити без тісного зв'язку з органами практичної охорони здоров'я. Перші керівники кафедри (Л. М. Аряєв, В. П. Стасюнас) були організаторами служби у регіоні. Традиційно провідні співробітники кафедри є позаштатними спеціалістами-анестезіологами ОУОЗ - Ю. М. Ведутов (1961-1967), Л. М. Аряєв (1967-1976), В. П. Стасюнас (1976-1980), А. Й. Бахар (1980-1982), А. С. Владика (1982-2002), О. Ю. Каташинський (2002-2003), О. В. Беляков (з 2003 р. по 2013 р.), О.О.Буднюк (з 2013 р.по 2017 р.). Нажаль, наказом МОЗ від 20 липня 2017 р. інститут позаштатних спеціалістів скасовано; але ця обставина не заважає співробітникам кафедри у повному обсязі та у межах, встановлених законодавством, надавати науково-практичну консультативну допомогу спеціалістам Одеської області та колегам за її межами. Не менш важлива посада міського анестезіолога, яку протягом багатьох років займав О.М.Фельджер, а з 2013 р. займає доцент кафедри О.В.Петелкакі. Усі співробітники кафедри виконують значну лікувально-консультативну роботу безпосередньо в операційних і у ліжка хворих в критичному стані на клінічних базах кафедри і під час консультативних виїздів до інших лікувальних установ. Не можна навчити інших, не володіючи методами анестезії, реанімації і інтенсивної терапії. Отже, передісторія створення анестезіологічної служби і теперішня історія її діяльності свідчать про необхідність існування в регіоні центру, де формуються фахівці, концентрується інформація, народжуються нові ідеї, аналізується досвід і виробляються пропозиції щодо вдосконалення організації і методів допомоги хворим.

Данієль Дефо у своєму романі 1722 р. "Історія полковника Джека" розсудливо відмітив, що "роздуми про минуле являють собою вищу благодать, послану людині. наділяють нас здатністю оцінити власні діяння глибоко, щиросердо і з користю для себе". Аналіз багаторічного розвитку знеболення хірургічних втручань в Одеському регіоні, 60-річчя діяльності анестезіологічної служби області, що наближається, лєвова частка часу якої проходила при провідній участі кафедри анестезіології і інтенсивної терапії ОНМедУ, показав, що тут створений колектив, здатний вирішувати завдання, що стоять перед службою. Проте в непростих економічних умовах, що склалися, виконання цих завдань являє значні труднощі. Майбутнє покаже, чи зможе колектив служби і кафедри шляхом мобілізації зусиль і при адекватній матеріальній підтримці зберегти і примножити те, чого вдалося досягти за багато років. Ми в успішне майбутнє віримо.

Цю книгу ми, автори, з великою пошаною присвячуємо нашим вчителям та корифеям анестезіології, тим самим «Атлантам», на плечах котрих стоїть анестезіологія в Одесі. Вам, дорогі вчителі одеських анестезіологів та реаніматологів, випала нелегка доля – бути першими. Але внесок Ваш – безцінний, а пам'ять про Вашу працю – вічна!

ЛІТЕРАТУРА

1. Новороссийский календарь на 1869 год. Одесса; типогр. Л.Нитче, 1868. -185 с.
2. СССР в цифрах в 1993 году / Краткий статистический сборник..М.: «Финансы и статистика», 1984.- 239 с.
3. Рапопорт А. Одесса — родина кино. Жизнь и кинетоскоп Иосифа Тимченко // Киноведческие записки. — 2010. — № 97. — С. 299—315.
3. Юдин С. С. Избранные произведения / С. С. Юдин. -Кн. 1. Вопросы обезболивания в хирургии. - М. : Медгиз, 1960.-775 с.
4. Одесса 1794-1894/ изд. Городского Общественного Управления к столетию города. — Одесса: Типография А.Шульца, 1893 —С.656-658.
5. Собчук Г.С.Золотая осень Н.И.Пирогова / Г.С.Собчук, П.А.Кланца,О.П.Кланца. — Винница, 2005. — 154 с.
6. Пирогов Николай Иванович // Анестезиология в лицах /А.С.Владыка, В.В.Суслов, О.А.Тарабрин / Под ред.проф.В.В.Суслова. 3-е изд.- Сумы: Университетская книга, 2016. — 46-49.
7. Склифосовский Николай Васильевич // Там же, с.64.
8. А.С.Телычко, А.И.Литвак. Наша городская больница // Юбилейный сборник трудов, посвященный столетию Одесской городской больницы № 11. — За годы советской властиОдесса, 2002. — С 10-12.
9. Покотило В.Л. Общее обезболивание // Руководство практической хирургии / Под ред.С.С.Гирголава, А.В.Мартынова, С.П.Федорова. Л.:ОГИЗ, М.:БИОМЕДГИЗ, 1936.-С.63-100.
10. Шаак В.А. Местное, областное и спинномозговое обезболивание // Там же.-С.101-159.
11. Наливкин Павел Алексеевич / Профессора Одесского национального медицинского университета (1900-2015). Библиографический словарь /сост. В.И.Запорожан, В.И.Кресюн,Г.И.Хандоикова. — Одесса: ОНМедУ. — С.188-189.
12. Куковеров Н.А. / Там же, С. 148-149.

13. В.И. Запорожан, П.Н. Чуев, И.И. Ратовский, Ю.Л. Курако, Р.Ф. Макулькин, А.И. Даниленко. *Очерки истории здравоохранения Одессы к ее 200-летию*/ плд ред В.И. Запорожана. - Одесса, 1994. - 192 с.
14. Бельский М.С. *Олесская окружная больница, ее прошлое и настоящее / Юбилейный сборник Одесской Окружной больницы.*- Одесса, 1927.- С.5-56.
15. Кефер Н.И./ Профессора Одесского национального медицинского университета (1900-2015). *Библиографический словарь /сост. В.И. Запорожан, В.И. Кресюн, Г.И. Хандрикова.* - Одесса: ОНМедУ. - С.128.
16. Жоров И.С. *Развитие хирургического обезболивания в России и СССР : Краткий исторический очерк.* - М., 1951. - 173 с.
17. Гешелин С.А. *Спинальная и перидуральная анестезия //Руководство по анестезиологии /Под ред. Т.М. Дарбиняна.*- М.: Медицина. - С.188-204.
18. *Второй съезд хирургов Одесской губернии, 12 сентября 1924 года, Одесса .* - Екатеринослав : 1925. - 206 с.
19. Заусаев В. *Анестезия местная / В. Заусаев // БМЭ.* - 2-е изд. — М.: Гос. изд-во мед. лит-ры, 1957.- С. 130-174.
20. Röse W. *Hartwig Ferdinand Poppelbaum (1920-2007) – ein Pionier der Anästhesiologie in Deutschland // Anästh. Intensivmed.* 2012;53:686-689.
21. Ведутов Юрий Михайлович // *Анестезиология в лицах / А. С. Владыка, В. В. Суслов, О. А. Тарабрин ; под ред. В. В. Суслова.*- {3-е изд., испр. и доп}. - Сумы: Университетская книга, 2016. - С.199-201.
22. Приказ Одесского ООЗ № 265 от 27 мая 1958 г. // *Держ. архів Одеської обл., фонд Р-924, опис 1, справа 183, аркуш 8.*
23. Приказ Одесского ООЗ № 374 от 4 июля 1959 г. // *Там же.* - Справа 201, аркуш 243.
24. Приказ Одесского ООЗ № 588^а от 13 октября 1959 г. // *Там же.* - Справа 202, аркуш 269.
25. Приказ Одесского ООЗ № 270 от 15 мая 1962 г. // *Там же.* - Справа 262, аркуш 124-125а.
26. Приказ Одесского ООЗ № 604 от 11 октября 1962 г. // *Там же.* - Справа № 264, аркуш 86.
27. *Путь длиною в полвека (очерк истории клинического замещения функции почек в Одессе / [А.С.Владыка, В.А.Сагатович, А.Т.Ткачук, А.В.Пархоменко]; под ред. А.С.Владыки.*-Винница: Нова Книга, 2014.- 144 с.
28. Запорожан В. *Крок до пізнання, Step to cognition: Передмова головного редактора, Edition-in-Chief's Foreword // Клінічна анестезіологія та інтенсивна терапія, №1, 2013.* - С.5-6.
29. Тарабрін О.О., Владика А.С., Буднюк О.О., Басенко І.Л., та інші *Анестезіологія, інтенсивна терапія та невідкладні стани / Навчальний посібник за ред. Заслуженого лікаря України, доктора медичних наук, професора А.С.Владыки, за ред. Заслуженого діяча науки і техніки України, д-ра мед.наук, проф. О.О.Тарабріна.* - Суми: Університетська книга. 2017 - 584 с.
30. Тарабрін О.О., Тютрін І.І., Удуг В.В., Тарабрін П.О. *Низькочастотна п'єзотромбоеластографія цільної крові (алгоритми діагностики та корекції гемостазіологічних розладів) / Практичний порадник за ред. Заслуженого діяча науки і техніки України, д-ра мед.наук, проф. О.О.Тарабріна.* - Суми: Університетська книга. 2018 - 200 с.
31. Запорожан В.М., Тарабрін О.О. *Симуляційна медицина. Досвід.Здобуття. Перспективи. / Практичний порадник* - Суми: Університетська книга. 2018 - 240 с.

ДОДАТОК

Наукові та навчальні видання кафедри за 50 років

1972.

Аряев Л.Н., Меламед П.Е. Лечение отравлений тубазидом. Одесса, 1972.

1973.

Аряев Л.Н., Семенченко Г.И., Кривоपлас Л.П. Наркоз в амбулаторных условиях у стоматологических больных. Одесса, 1973.

Владыка А.С. Методические указания врачам Одесской, Николаевской, Херсонской и Кировоградской областей по профилактике и лечению острой почечной недостаточности – Одесса. -11 с.

1974.

Аряев Л. Н., Чеботарев Г. И. Назофарингеальный наркоз. - Кишинев; Штиинца, 1973. - 126 с.

1975.

Аряев Л. Н. Инструкция по использованию баллонов со сжатыми газами в лечебных учреждениях. Одесса, 1975.

1976.

Усенко Л. В., Аряев Л. Н. Первая помощь на воде и реанимация при утоплении. - К. : Здоров'я. - 112 с.

Стасюнас В. П.* Реаниматология : учебник / под ред. Б. С. Уварова. - Л.: ВМА, 1976.

1979.

Стасюнас В. П.* Анестезиология и реаниматология : учебник / под ред. Б. С. Уварова. -Л.: ВМА.-347 с.

1980.

Стасюнас В. П., А.П.Король, А.И.Бахар,В.В.,Ларин. Разработка способа применения гипотермии и гипербарической оксигенации у больных с тяжелой черепно-мозговой травмой //Информационное письмо, Одесса, 1980.

1983.

Владыка А. С., Лобенко А.А. Анестезиолого-реанимационное обеспечение плавсостава // Справочник судового врача / под ред. А. А. Лобенко. - К. : Здоров'я. – С. 129-154.

Владыка А. С Методическое руководство для руководителей интернов, К.; Республиканский методический кабинет МЗ УССР. – 46 с.

1984.

Корхов С.И., Владыка А.С., Ширяев И.И., Чуев П.Н. Комплексное лечение гипоксических и токсических поражений печени с применением гемосорбции и гипербарической оксигенации. К.-2 с.

1986.

Владыка А. С., Юзвак Н.П.,Черный Г.Ф., Борозенко О.В. Методика диагностики токсикозов у больных, находящихся в критическом состоянии. Нформ. письмо. Вып. 3 по проблеме «Анестезиология и реаниматология. К. – 2 с.

1992.

Владыка А. С., Лобенко А.А. Анестезиолого-реанимационное обеспечение плавсостава // Справочник судового врача / под ред. А. А. Лобенко. - 2-е изд., перераб. и доп. - К. : Здоров'я. С.168 – 197.

Владыка А. С., Борозенко О. В.* Справочник по мерам первой медицинской помощи и профилактике отравлений, повреждений и заболеваний, связанных с морской перевозкой опасных грузов / под ред. А. А. Лобенко. - Одесса. - 84 с.

1994.

Владыка А. С., Борозенко О. В.* Практические навыки первой медицинской помощи на морских судах / под ред. А. А. Лобенко. - Одесса. - 71 с.

Чуев П. Н.* Очерки истории здравоохранения г. Одессы к ее 200-летию. - Одесса. - 192 с.

1995.

Чуев П. Н., Грубник В.В., Владыка А.С.* Сборник тестов для обучения врачей-интернов по специальности анестезиология, реаниматология, хирургия. - Одесса, Черноморье, , 160 с.

1997.

Тарабрин О. А. Диагностика и коррекция состояния тромбоопасности у больных с аденомой простаты на этапах хирургического лечения. - Одесса. - 164 с.

1998.

Богомольный Б.Р., Кононенко В.В., Чуев П.Н. Медицина катастроф. – Одесса. 199 с.

Лобенко А.А., Владыка А.С.* Атлас животных мирового океана, опасных для человека /под ред. А.А.Лобенка. – Одесса; ОКФА.- 222 с.

Васильев К. Г., Чуев П. Н., Васильев К. К. Очерки истории высшей медицинской школы в Одессе (к 100-летию медицинского университета). - Одесса. - 240 с

2000.

Чуев П. М., Владыка А. С. Інтенсивна терапія невідкладних станів. - Одеса : Одес. держ. мед. ун-т. - 224 с.

Борозенко О. В., Владыка А. С., Чуев П. М.* Медицина транспортних катастроф / за ред. А. О. Лобенка, П. М. Чуева. - Одеса : Одес. держ. мед. ун-т. - 190 с.

2003.

Чуев П. Н., Молчанов В. И., Владыка А. С., Медведев В. Г. Интенсивная медицина : учебник.- Симферополь : Таврия. - 368 с

Владыка А. С., Чуев П. М. Хірургічні хвороби : підручник / за ред. В. В. Грубніка. - Одеса : Одес. держ. мед. ун-т. - 422 с.

2006.

Рижко П.П., Владыка А.С., Воронцов В.М.. Інтенсивна терапія в дерматовенерології. Х.; Прапор, - 264 с.

2004.

Чуев П. М., Владыка А. С., Буднюк О. О. Анестезіологічне забезпечення ендоскопічних втручань. - Одеса. - 113 с.

2005.

Tchuyev P.N., Vladyka A.S. Intensive care in emergency. - Odessa : The Odessa State Medical University. - 99 p.

2006.

Tchuyev P. N., Vladyka A. S. Intensive care medicine. - Simferopol: TAVRIA. - 367 p.

Чуев П. М., Владика А. С. Интенсивна терапія невідкладних станів. - 2-ге вид., випр. та доп. - Одеса : Одес. держ. мед. ун-т. - 250 с.

2008.

Тарабрин О. А. Руководство по анестезиологии / под ред. Ф. С. Глумчера, А. И. Трещинского. - К. : Медицина. - 608 с.

Чуев П. М., Буднюк О. О., Басенко І. Л., Кузурманов І.І. Збірник клінічних протоколів. - Одеса : СДП Хавроненко. - 374 с.

Владыка А. С., Суслов В. В., Чуев П. Н. Анестезиология в лицах /под ред. В. В. Суслова.- Сумы : Университетская книга. -268 с.

2009.

Тарабрин О. А., Басенко И. Л., Буднюк А.А. Катетеризация периферических вен. - Одесса. - 61 с.

2010.

Тарабрин О. А., Басенко И. Л., Марухняк Л. И. Регионарная анестезия. Т. I. Верхняя конечность / под ред. О. А. Тарабрина. - К. - 256 с.

Владыка, В.В.Сулов, О.А.Тарабрин. Анестезиология в лицах /под ред. В. В. Суслова Изд. 2-е, испр. И доп.- Сумы : Университетская книга. -302 с.

Владыка, В.В.Сулов, О.А.Тарабрин. Инфузионная терапия при критических состояниях / Под ред.В.В.Суслова.- К.:Логос,- 224 с.

Рыжко П. П., Владика А. С., Воронцов В.М. Инфузионная терапия в дерматовенерологии / под. ред. А.С.Владыки. Х.; МАГДА.- 150 с.

2012.

Владыка А.С., Шандра А.А.* Ноцицепция и антиноцицепция (теория и практика).
- Винница: Каштелянов А.И. ,2012. – 176 с.

2014.

Владыка А.С.* Путь длиною в полвека (Очерк истории
клинического замещения функции почек в Одессе) /под ред. А.С.Владыки
- Винница: Нова книга,-143 с.

Тютрин И.И., Тарабрин О.А.,Щербаков С.С.,Гавриченко Д.Г.,Тарабрин П.О.
Низкочастотная пьезотромбоэластография в диагностике гемостазиологических расстройств
/ Методическое руководство. – Одесса. – 80 с.

2016.

Владыка А.С., Суслов В.В., Тарабрин О.А. Анестезиология в лицах / под. ред. В.В.Суслова.

-3-е изд. испр. и доп. – Сумы: Университетская книга, – 352 (8) с.

Басенко І.Л., Буднюк О.О., Владика А.С., Гавриченко Д.Г., В.Й.Кресюн, В.В.Носов,

О.В.Петелкакі, В.В.Сулов, О.О.Тарабрін, С.С.Щербаков*. Анестезіологія, інтенсивна терапія та невідкладні стани / Навчальний посібник за ред. д-ра мед.наук проф. А.С.Владики. - Одеса; ОНМедУ, – 266 с.

2017.

Тарабрін О.О., Владика А.С., Буднюк О.О., Басенко І.Л., та інші Анестезіологія, інтенсивна терапія та невідкладні стани / Навчальний посібник за ред. Заслуженого лікаря України, доктора медичних наук, професора А.С.Владики, за ред. Заслуженого діяча науки і техніки України, д-ра мед.наук, проф. О.О.Тарабріна. – Суми: Університетська книга. – 584 с.

Владыка А.С., Подоплелов К.О.*. Анестезіологічне забезпечення операцій у хворих з деякими шкірними захворюваннями / Сучасні проблеми дерматовенерології, косметології та управління охороною здоров'я. – Збірник наукових праць, за ред. П.П.Рижка, вип.14. – 2017. – С.122-132.

Владыка А.С., Подоплелов К.О.*. Кожные проявления токсического воздействия антропогенного загрязнения внешней среды / Там же. –С.132-142.

Владыка А.С.*. Дерматозы как результат нарушения биоэтики / Биоэтика та біобезпека

Басенко І.Л., Буднюк О.О., Владика А.С., Гавриченко Д.Г., В.Й.Кресюн, В.В.Носов, О.В.Петелкакі, В.В.Сулов, О.О.Тарабрін, С.С.Щербаков*. Анестезіологія, інтенсивна терапія та невідкладні стани / Навчальний посібник за ред.Заслуженого лікаря України, д-ра мед.наук, проф. А.С.Владики та Заслуженого діяча науки і техніки України, д-ра мед. наук, проф. О.О.Тарабріна. - Суми: Університетська книга. - 583 с.

2018.

Тарабрін О.О., Тютрін І.І., Удуг В.В., Тарабрін П.О. Низькочастотна п'єзотромбоеластографія цільної крові (алгоритми діагностики та корекції гемостазіологічних розладів) / Практичний poradник за ред. Заслуженого діяча науки і техніки України, д-ра мед.наук, проф. О.О.Тарабріна. – Суми: Університетська книга. – 200 с.

Запорожан В.М., Тарабрін О.О. Симуляційна медицина. Досвід.Здобуття. Перспективи. / Практичний poradник – Суми: Університетська книга. – 240 с.

